

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

תורה – דברים פרק כט'

(כד) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (כד) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: (כד) יִימְרוּן עַל דְּשָׁבְקוֹ יְת קוֹמָא דַּי אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְהוֹן דִּי גֹר עִמְהוֹן בְּאַפְקוּיְתָה יְתְהוֹן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם:

(כה) וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: (כה) וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: (כה) וְאֵלֹהֵי וּפְלִחוּ לְטַעֲוֹת עִמְמִיָּא וּסְגִידוּ לְהוֹן דְּחָלָן דִּי לֹא יִדְעוּן וְלֹא אוּסִיבָא לְהוֹן:

(כו) וַיַּחַר אַף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבִּיא עָלֶיהָ אֶת כָּל הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה: (כו) וַיַּחַר אַף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבִּיא עָלֶיהָ אֶת כָּל הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה: (כו) וַתִּקַּף רַגְזָא דַּי בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָאָה עַלֶּה יְת כָּל לְוִטִּיא דְּכְתִיבִין בְּסֵפֶרָא הַדִּין:

(כז) וַיִּתְשֹׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמְתָם בְּאָף וּבַחֲמָה וּבְקִצְף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת כַּיּוֹם הַזֶּה: (כז) וַיִּתְשֹׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמְתָם בְּאָף וּבַחֲמָה וּבְקִצְף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת כַּיּוֹם הַזֶּה: (כז) וְטַלְטְלִנוּן יִי מֵעַל אֶרְעֵהוֹן בְּרַגְזָא וּבַחֲמָתָא וּבַתְקוּף רַגְזָא וְאַגְלָנוּן לְאַרְעָא אַחֲרֵי כַּיּוֹמָא הַדִּין:

(כח) הַנְּסֻתְרַת לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: (כח) הַנְּסֻתְרַת לִיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלַת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: (כח) דְּמַשְׁמְרוּן קְדָם יִי אֱלֹהֵנָא וְדַמְגְלִין לָנָא וּלְבַנְנָא עַד עַלְמָא לְמַעַבְדַּד יְת כָּל פְּתָגְמֵי אוּרִיָּתָא הַדִּיא:

ל (א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹדִיתָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׂמֵחָה: (א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹדִיתָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׂמֵחָה: (א) וַיְהִי אַרְי יִיתוּן עַלֶּה כָּל פְּתָגְמִיָּא הַאֲלִין בְּרַבּוֹ וְלִוְטִין דִּי יְהִיבִית קְדָמָךָ וְתַתּוּב לְלִבְךָ בְּכָל עִמְמִיָּא דִּי אֲגַלֶּךָ יִי אֱלֹהֵךָ לְתַמּוֹן:

רש"י

ואח"כ וראו את מכות הארץ היא והלא אין אדם יודע במטמונו של חצירו. אין אני מעניש אתכם על הנסחרות שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו ואם לא נעשה דין זה יענשו את הרבים. נקוד על לנו ולבנינו לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקצלו עליהם את השצועה זהר גרזים וזהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:

(כה) לא ידעו – לא ידעו זהם גבורת אלהות: ולא חלק להם – לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם ולא אוטיבא להון לא הטיבו להם שום טובה ולשון לא חלק אותו אלוה שצחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: ויתשם ה' – כתרומתו וטלטלינון וכן הנני נותשם מעל אדמתם:

(כח) הנסחרות לה' אלהינו. ואם תאמרו מה בידינו לעשות אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד שנאמר פן יש צכס איש וגו'

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

נביא – ישעיה פרק סג' ב'-ז'

- (ב) מְדוּעַ אָדָם לְלִבּוֹשֶׁה וּבְגָדֵיךָ כְּדֶרֶךְ בְּגָת: (ב) מֵא דִין יִסְמְקוּן טוּרִין מַדָּם קְטִילִין וּמִיִּשְׁרִין יִפְקוּן כַּחֲמֵר בְּמַעֲצָרָא:
- (ג) פּוֹדֶה דְרַכְתִּי לְבָדִי וּמַעֲמִים אֵין אִישׁ אֶתִי וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְאֶרְמָסֶם בְּחַמְתִּי וַיֵּז נַעֲחָם עַל בְּגָדֵי וְכָל מַלְבוּשֵׁי אֲנָאֲלָתִי: (ג) הָא כְּבִיעוּט דְּמַתְּבַעִיט בְּמַעֲצָרָא כֵּן יִסְגִי קְטוּל בְּמַשְׁרִית עַמְמִיא וְלֹא יְהִי לְהוּן תְּקוּף קַדְמִי וְאֶקְטְלִינּוּן בְּרוּגְזִי וְאֶדוּשִׁינּוּן בְּחַמְתִּי וְאֶתְבַּר תְּקִיפִיהוּן קַדְמִי וְכֵן חֲכִימִיהוּן אֶסְלְעִים:
- (ד) כִּי יוֹם נָקַם בְּלִבִּי וְשָׁנַת גְּאוּלִּי בָּאָה: (ד) אַרְי יוֹם פּוֹרְעֵנוּתָא קַדְמִי וְשָׁנַת פּוֹרְקוֹן עַמִּי מַטָּת:
- (ה) וְאֶבִּיט וְאֵין עֵזֶר וְאֶשְׁתַּוְּמָם וְאֵין סוּמְךָ וְתוֹשַׁע לִי זְרַעִי וְחַמְתִּי הִיא סְמֻכְתִּי: (ה) וְגַלִּי קַדְמִי וְלִית גְּבַר דְּלִיה עוֹבְדִין טְבִין וְיַדִּיעַ קַדְמִי וְלִית אַנְשׁ דִּיקוּם וְיַבְעִי עֲלֵיהוּן וּפְרַקְתִּינּוּן בְּדַרְעַ תּוֹקְפִי וּבְמִימְרֵי רַעוּתִי סַעֲדִיתִינּוּן:
- (ו) וְאֶבּוֹס עַמִּים בְּאִפִּי וְאֶשְׁפָּרֶם בְּחַמְתִּי וְאֶוֹרִיד לְאַרְצָךְ נַעֲחָם: (ו) וְאֶקְטַל עַמְמִיא בְּרוּגְזִי וְאֶדוּשִׁינּוּן בְּחִימְתִי וְאֶרְמִי לְאַרְעֵי אֶרְעִיתָא קְטִילִי גְבַרְיהוּן:
- (ז) חֲסָדִי יְהוָה אֲזַכִּיר תְּהַלֵּת יְהוָה פְּעַל כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ יְהוָה זָרֵב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גָּמְלָם בְּרַחֲמֵי וּכְרַב חֲסָדָיו: (ז) אִמְרֵי נְבִיא טִיבוּתָא דִּי אֲנָא מְדַכַּר תּוֹשְׁבַחְתָּא דִּי כַּעַל כָּל דְּגַמְלָנָא יֵי וְסַגִּי טוֹבָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל דְּגַמְלִינּוּן כְּרַחֲמוּהִי וְכַסְגִּיּוּת טוֹבָה:

רש"י

- (ג) ומעמים אין איש אחי – מתווכח לפני להלחם. ויז נלחם – למס שהוא תוקפו ונלחנו של אדם. אגאלתי – כמו נגאלו כלם (איכה 7):
- (ה) ואביט ואין עוזר – לישראל. ואשתומם – לשון שתיקה וכזר פירשתי למעלה וישתומם כי אין מפגיע. וחמתי היא סמכותני – חמתי שיש לי על האומות אשר אני קלפתי מעט על עמי והמה עזרו לרעה היא סמכותני חיזקה
- ידי ועוררה את לבי ליפרע מהם ואע"פ שאין ישראל ראוי והגונים לגאולה:
- (ו) ואבוס – לשון מתגולל כלם ודוכד כרגלים כמו מתבוססת כלמין (יחזקאל 12) וכמו בוססו את חלקתי (ירמיה יב). נלחם – גבורת נלחונם:
- (ז) חסדי ה' אזכיר – הנביא אמר אזכיר את ישראל את חסדי ה'. ורצ טוב – אזכיר אשר גמל לבית ישראל ברחמיו:

בתובים – תהילים פרק צו' ג'-ח'

- (ג) סִפְרוּ בְּגוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוּתוֹ: (ג) אֲשַׁתְּעִיז בְּעַמְמִיא אִיקְרִיה בְּכָל עַמִּיא פְּרִישׁוּתִיה:
- (ד) כִּי גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים: (ד) אַרוּם רַב יֵי וּמִשְׁבַּח לְחַדָּא דְּרַחִיל הוּא עַל כָּל אֱלֹהִיא:
- (ה) כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיְהוָה שְׁמַיִם עָשָׂה: (ה) אַרוּם כָּל דְּחַלַּת עַמְמִיא טַעוּתָא וַיֵּי שְׁמִיא עֵבֶר:
- (ו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹ וְתִפְאָרַת בְּמִקְדָּשׁוֹ: (ו) שְׁבַחָא וְשְׁבַהוּרָא קַדְמוּי עוֹשְׁנָא וְתוֹשְׁבַחָא בְּבֵית מִקְדָּשִׁיה:

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

(ז) הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: (ז) הָבוּ זָמֵר קֶדֶם יי יחוסי עמיא
הָבוּ קֶדֶם יי אִיקָר וְעוֹשָׁנָא:

(ח) הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֵאוּ לְחֻצְרוֹתָיו: (ח) הָבוּ קֶדֶם יי אִיקָר וְרוֹמָמוֹ
שְׂמִיָּה אוֹבִילוּ וְסוֹבְרוּ תְּקוּבוֹתָא וְעוֹלוּ לְקַדְמוּי לְדַרְתּוּי:

רָשׁ"י

(ז) הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים – וְמָה תַּחֲנוּ לוֹ
הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז:

משנה – שבועות פרק ז'

(א) כָּל הַנְּשַׁבְּעִין שְׁבַתוֹרָה, נְשַׁבְּעִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. וְאֵלּוּ נְשַׁבְּעִים וְנוֹטְלִין,
הַשְּׂכִיר, וְהַנְּגֹזֵל, וְהַנְּחַבֵּל, וְשֶׁבִנְגָדוֹ חָשׂוּד עַל הַשְּׁבוּעָה, וְהַחֲנוּנִי עַל פְּנִיקְסוֹ.
הַשְּׂכִיר בְּיַצֵּד, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂכָרִי שֵׁישׁ לִי בִידָה, הוּא אֹמֵר נִתְּתִי וְהִלָּה
אֹמֵר לֹא נִטְלֵתִי, הוּא נְשַׁבֵּעַ וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מְקַצֵּת
הוֹדָאָה. בְּיַצֵּד, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂכָרִי חֲמִשִּׁים דִּינָר שֵׁישׁ לִי בִידָה, וְהוּא אֹמֵר
הַתְּקַבְּלֵת דִּינָר זָהָב:

דְּזַמְנֵהוּ. שְׂכִיר יוֹם זְמַנּוֹ כָּל הַלַּיְלָה שְׁלֹא חָרִיו.
וְשְׂכִיר לַיְלָה זְמַנּוֹ כָּל הַיּוֹם שְׁלֹא חָרִיו אֲבָל
חֲזַעוּ לְאַחַר זְמַנּוֹ צַעֲה"ב נִשְׁבַּע הִסֵּת שְׁפָרְעוֹ
וְנִפְטָר וְאִם שָׂכְרוֹ שְׁלֹא צַעֲה"ב נִשְׁבַּע הִסֵּת שְׁפָרְעוֹ
אֹמֵר נִתְּתִי – אֲבָל אֹמֵר לוֹ שְׂנִים קִלְכַת לִי.
וְהוּא אֹמֵר לֹא קִלְכַתִּי כִּי אֲלֹא אֶחָד נִשְׁבַּע
צַעֲה"ב שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שְׁהוּא כְּדַבְּרִיו. וְאִינוּ
נוֹתֵן לוֹ אֲלֹא א': ר"י אֹמֵר – וְאִין הִלְכָה
כְּר"י לֹא בְּשְׂכִיר. וְלֹא בְּנִגְזֵל. וְלֹא בְּנַחֲבֵל:

רַע"ב – (א) כָּל הַנְּשַׁבְּעִין. נִשְׁבְּעִין וְלֹא
מִשְׁלָמִין – לֹא תַּקְנָה תּוֹרָה לְחֻצְבַּע לִישְׁבַּע
וְלִיטוּל. אֲלֹא לְנִתְּבַע שִׁישְׁבַּע וְלֹא יִשְׁלַם דְּכַחֲצִי
(שְׁמוֹת כז) וְלִקַּח צַעֲלוֹ וְלֹא יִשְׁלַם. מִי שֶׁעָלִיו
לִשְׁלַם הוּא נִשְׁבַּע: וְאֵלּוּ נִשְׁבְּעִין וְנוֹטְלִין –
שְׁתַּקְּנוּ לָהֶם חֲכָמִים לִישְׁבַּע וְלִיטוּל. וְכִלְהוּ
מִפְּרָשׁ לָהֶם לְקַמֵּן בְּמַתְנֵי: הַשְּׂכִיר – תַּקְּנוּ לוֹ
חֲכָמִים לִישְׁבַּע וְלִיטוּל מִפְּנֵי שֶׁצַּעֲלָה הַבַּיִת
טְרוּד צַפּוּעָלוֹ וְאִינוּ נֹכְרִי. וְהֵנִי מִיֵּלִי כְּשֶׁחֻצְבַּעוֹ

(ב) הַנְּגֹזֵל בְּיַצֵּד, הָיָה מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁנִּבְּנָס לְבֵיתוֹ לְמִשְׁכָּנוֹ שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת, הוּא
אֹמֵר בְּלִי נִטְלֵתִי. וְהוּא אֹמֵר לֹא נִטְלֵתִי, הָרִי זֶה נְשַׁבֵּעַ וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה
אֹמֵר, עַד שֶׁתְּהֵא שָׁם מְקַצֵּת הוֹדָאָה. בְּיַצֵּד, אָמַר לוֹ שְׁנֵי כֵּלִים נִטְלֵתִי, וְהוּא
אֹמֵר לֹא נִטְלֵתִי אֶלָּא אֶחָד:

בְּרִשׁוֹת. וְהוּא דַּטְעִין לִיהַּ הַאִיךְ צְמִידִי לְאִמִּיד
צִיָּה. אֲבָל אִם טַעֵן לִיהַּ צַכְסָא לְכַסְפָּא וְכִי
הָאִי גּוֹנָה צְמִידִי לְלֹא אִמִּיד צִיָּה. לֹא כָּל
כְּמִינֵיהּ לִישְׁבַּע וְלִיטוּל. אֲלֹא יִשְׁבַּע הַנְּחַבֵּל.
וַיִּפְטָר:

רַע"ב – (ב) לְמַשְׁכְּנוֹ שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת – וְכַגּוּן
שְׁרָחֹהוּ עֵדִים שְׂנַכְנַס לְבֵית חֲזָרוֹ. וְאִין צִידוֹ
כְּלוּם. וְיֹאֵל מַשֵּׁם וְכִלְסִים תְּחֻבִּים לוֹ תַּחַת
כְּנִפּוֹ: הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל – שְׁהָרִי הַדְּבָרִים
מוֹכִיחִים שְׁהַעֲדִים מַעֲיָדִים שְׁמַשְׁכְּנוֹ שְׁלֹא

(ג) הַנְּחַבֵּל בְּיַצֵּד, הָיָה מְעִידִים אוֹתוֹ שֶׁנִּבְּנָס תַּחַת יָדוֹ שְׁלָם וַיַּצֵּא חֲבוּל וְאָמַר
לוֹ חֲבַלְתִּי בִי וְהוּא אֹמֵר לֹא חֲבַלְתִּי, הָרִי זֶה נְשַׁבֵּעַ וְנוֹטֵל. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר,

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

עד שתהא שם מקצת הודאה. ביצד, אמר לו חבלת בי שתים, והלה אומר לא חבלתי בך אלא אחת:

כגון שעלתה לו נשיכה בגבו. ואין שם אחר שיוכל לומר שמא אחר עשה. נוטל בלא שבועה:

רע"ב – (ג) הרי זה נשבע ונוטל ודוקא שהחבלה במקום שאפשר שחבל בעלמו. משום הכי לריך שבועה. אבל במקום שאינו יכול לחבל בעלמו. וניכר שאחרים עשו לו

(ד) וּשְׂפָנְגָהּ חֲשׂוּד עַל הַשְּׂבוּעָה בַּיֶּצֶד, אַחַת שְׂבוּעַת הָעֵדוּת וְאַחַת שְׂבוּעַת הַפְּקֻדוֹן וְאַפְלוֹ שְׂבוּעַת שְׂוֹא. הִיָּה (אֶחָד מֵהוֹן) מִשְׁחָק בְּקִבְיָא, וּמְלוֹה בְּרַבִּית, וּמִפְרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחְרֵי שְׂבִיעִית, שְׂפָנְגָהּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. הִיוּ שְׂנִיָּהוּ חֲשׂוּדִין, חֲזָרָה הַשְּׂבוּעָה לְמִקוּמָהּ, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי מְאִיר אָמַר יַחְלוּקוּ:

יונתן ליונתי אתן לך כך וכך והיינו שחוק ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום: ופוחרי שביעית – עושים סחורה מפירות שביעית. והחורה אמרה לאכלה. ולא לסחורה: חזרה שבועה למקומה – אית דמפרשי בגמרא חזרה לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל לא תגזול. והוא יפרע מן הכופר ממון לחזרו. אבל בית דין אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון. ואית דמפרשי חזרה שבועה למחוייב לה על זה שהודה במקצת וכיון שאינו יכול לשבע שהרי חשוד הוא ישלם:

רע"ב – (ז) ואפילו שבועת שוא – לא מציעא שבועת עדות ושבועת הפקדון. לאית בהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ולבריות. אלא אפילו שבועת שוא. לחינו אלא רע לשמים שכנגדו נשבע ונוטל. ושבועת צטוי לא קתני. לשבועת צטוי ללהבא כגון אוכל ולא אוכל. איכא למימר. כי אישתבע. בקושטא אישתבע. שזדעחו היה לקיימו. ואף על פי שכפאו יצרו ועבר עליה אינו חשוד בכך על השבועה. אבל צטוי לשעבר אכלתי ולא אכלתי דמי לשבועת שוא. שהרי הוסיא שבועת שקר מפיו: היה אחד מהן משחק בקוביא – תנא פסולא לאורייתא וקתני פסולא דרבנן: מפריחי יונים – אית דמפרשי אם תקדים

(ח) וְהַחֲנוּנֵי עַל פְּנֵקְסוֹ בַּיֶּצֶד, לֹא שִׁיאָמַר לוֹ כְּתוּב עַל פְּנֵקְסֵי שְׂאֵתָה חֵיב לִי מְאֵתִים זוּז, אֶלָּא אָמַר לוֹ תָּן לְבָנֵי סְאֵתִים חֲטִיף, תָּן לְפוּעְלֵי בְּסַלְעֵי מְעוֹת, הוּא אָמַר נִתְתִּי וְהוֹן אֹמְרִים לֹא נִטְלָנָהּ, (שְׂנִיָּהוּ נִשְׁבְּעִים), הוּא נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל וְהוֹן נִשְׁבְּעִין וְנוֹטְלִין. אָמַר בֶּן נָנָס, בַּיֶּצֶד אֵלּוּ (בְּאֵין לִידֵי שְׂבוּעַת שְׂוֹא) וְאַלּוּ בְּאֵין לִידֵי שְׂבוּעַת שְׂוֹא, אֶלָּא הוּא נוֹטֵל שְׂלֵא בְּשְׂבוּעָה וְהוֹן נוֹטְלִין שְׂלֵא בְּשְׂבוּעָה:

היכי דניכסוף חנוני מפועלים. או פועלים מחנוני: אלו ואלו באין לידי שבועת שוא – שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמאץ שם שמים מתחלל. אלא אלו ואלו נוטלין בלא שבועה. ואין הלכה כבן ננס:

רע"ב – (ה) [שניהן נשבעין ונוטלין – מצעל הבית. לא"ל חנוני. פועלים לא מהימנו לי בשבועה] את האמנתיהו. ללא אמרת לי בכהדי הב. וכן פועלים אמרי ליה חנוני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלים מצעל הבית נשבעים זה בפני זה כי

(ו) אָמַר לְחֲנוּנֵי תָּן לִי בְּדִינְךָ פְּרוּת וְנָתַן לוֹ, אָמַר לוֹ תָּן לִי הַדִּינָה, אָמַר לוֹ נִתְתִּיו לָךְ וְנִתְתָּו בְּאֶנְפְּלִי, יִשְׁבַּע בְּעַל הַבֵּית. נָתַן לוֹ אֶת הַדִּינָה, אָמַר לוֹ תָּן לִי אֶת הַפְּרוּת, אָמַר לוֹ נִתְתִּים לָךְ וְהוֹלְכָתְךָ לְתוֹךְ בֵּיתְךָ, יִשְׁבַּע חֲנוּנֵי. רַבִּי

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

יהודה אומר, כל שהפרות בידו, ידו על העליונה. אומר לשלחני תן לי בדינך מעות ונתן לו, אומר לו תן לי בדינך מעות ונתן לו, אומר לו תן לי את הדינך, אומר לו נתתיו לך ונתתו באנפלי, ישבע פעל הפייט. נתן לו את הדינך, אומר לו תן לי את המעות, אומר לו נתתים לך והשלכתם לתוף פיסף, ישבע שלחני. רבי יהודה אומר, אין דרך שלחני לתן אסף עד שיטול דינרו:

על העליונה. והוא נשבע ונוטל: אומר לשלחני וכו' – אשמועינן תנא פלוגתא דר' יהודה ורבנן זין צמעות של שולחני. זינן פירות של חנוני דאי אשמועינן פלוגתייהו צמנוני ה"א צפירות אמרו רבנן דכי א"ל נתתים לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנוני ויטול. לפי שהחנוני עשוי ליתן פירות קודם שיקח הדינר. אבל בשולחני שאינו עשוי ליתן פירות קודם שיקח הדינר. אימא מודו ליה לר"י. דלעולם צעה"ב נשבע ונוטל. ואי איתמר צעה"ב א"ל קאמר ר' יהודה דלעולם צעה"ב נשבע ונוטל. מפני שאין השולחני עשוי ליתן האיסקרים עד שיקח הדינר. אבל צמנוני שהוא עשוי ליתן הפירות קודם שיקח המעות. אימא מודה להו לרבנן. כריכא. ואין הלכה כר' יהודה:

רע"ב – (ו) ונתן לו – והפירות לצורין ומונחים צקשות הרבים ואין מוחזק בהן לא חנוני ולא צעה"ב: ונתתו באנפלי – תיק העשוי למעות: ישבע צעה"ה – שצועה כעין של תורה ויטול. לכיון דחנוני מודה שמכר. והפירות הם חוץ לחנותו. צעל הבית נשבע ונוטל: א"ל נתתים לך והולכתן לתוך ביתך – ואלו הפירות הצבורין ומונחים שלי הם. שנתתי כאלו למוכרן. והלה טוען אלו הם הפירות שמכרת לי צדינך. הואיל והלוקח מודה צמקח והחנוני כופר שלא מכר את אלו. ישבע החנוני שצועה כעין של תורה ויטול: ר' יהודה אומר וכו' – ר"י אסיפא פליג. ואמר דצין צזו צין צזו צעה"ה נשבע ונוטל. לכיון שהפירות הם חוץ לחנות הוא כאלו הפירות הם ציד צעל הבית. וכל שהפירות צידו. ידו

(ז) כשם שאמר, הפוגמת בתבתה לא תפרע אלא בשבועה. ועד אחד מעידה שהיא פרועה, לא תפרע אלא בשבועה. מנכסים משעבדים ומנכסי יתומים, לא תפרע אלא בשבועה. והנפרעת שלא בפניו, לא תפרע אלא בשבועה. וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, שבועה שלא פקדנו אבא, ולא אומר לנו אבא, ושלא מצינו בין שטרותיו של אבא שטר זה פרוע. רבי יוחנן פן ברוקה אומר, אפלו נולד הבן לאחר מיתת האב, הרי זה נשבע ונוטל. אומר רבן שמעון בן גמליאל, אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע, הוא נוטל שלא בשבועה:

מתני' כגון שאלו היתומים שצאים להפרע מהן אומרים אין לנו יודעים אם פרע צבינו זה החוב. אם לא. אבל אם טענו אמר לנו צבינו שלא לזה המעות הללו ולא נתחייב צחוב זה מעולם. הרי היתומים שמוציאים שט"ח על היתומים הללו נפרעין מהן שלא בשבועה. שכל האומר לא לויחי. כלאומר לא פרעתי דמי. והם אינם יכולים להכחיש העדים שמעידים שאביהם לזה המעות הללו

רע"ב – (ז) הפוגמת כתובתה – שמוציאה שטר כתובתה ומודה שנתקבלה מקצתה: לא הפרע אלא בשבועה – אם טוען הבעל נתקבלה כולה: עד אחד אומר וכו'. ומנכסים משועבדים ומנכסי יתומים. ונפרעת שלא בפניו – כולוה אכסם קיימי. כסם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה כך היתומים אינם נפרעים אלא בשבועה: יתומים – הנפרעים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. ומיירי

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

דיין א' דן שישצבו היתומים שצוה שלא פקדנו אבא ויפרעו ממון היתומים האחרים שצוה זו מה שעשו עשוי: שלא פקדנו אבא – בשעת מיתה ואלא אמר לנו קודם לכן שטר זה פרוע: הרי זה נשבע – שלא מלא דין שטרותיו של אביו שטר זה פרוע וכן הלכה: דין שמעון בן גמליאל אומר – והלכה כרשב"ג:

(ח) ואלו נשבעים שלא בטענה, השתפין, והאריסין, והאפוטרופין, והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית, וכן הבית. אמר לו מה אתה טועני, רצוני שתשבע לי, חיב. חלקו השתפין והאריסין, אין יכול להשביעו. נתגלגלה לו שבועה ממוקום אחר, מגלגלין עליו את הכל. והשביעית משמטת את השבועה:

נכסיו: וכן הבית – אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהן: חלקו – ולא השביעוהו בשעת החלוקה: נתגלגלה לו שבועה – אלכס אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו וכדרך שמגלגלין בשבעת התורה ובשבעה שהיא כעין של תורה כך מגלגלין בשבעת היסוד: והשביעית משמטת את השבועה – לאו אהנד שבעות דשותפין קאי דהא אין שביעית משמטת שותפות ולא שבעתה אלא מלוה ושבעתה היא משמטת:

ולא שנו דשבעה מיתה שקלי יתומים מן היתומים אלא שמת מלוה בחיי לזה אבא מת לזה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבעה לבני לזה שלא נתקבל כלום שהנפרע מן היתומים אפילו בשטר כריך שבעה. ואין אדם מוריש ממון שהוא חייב עליו שבעה לבניו לפי שאין הבנים יכולים ליצבע שבעה שנתחייב אביהם. ואף על פי שכן הדין אם

רע"ב – (ח) שלא בטענה – שלא בטענת ברי אלא בטענת שמה (שטוענו) שמה עכבת משלי. ומשום דכל הני מורו היתר לעלמס לפי שטרחו בנכסים משום הכי כמו רבנן שבעה עלייהו: והאפוטרופים – שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אבא באפוטרופוס של יתומים אם מנוה בית דין יצבע. ואם אבי יתומים מנוה לא יצבע: והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית – שהשיבה בעלה חנונית אואפטרופא על

גמרא – שבעות דף טו ע"ב

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין מנלן דאמר קרא ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה: ואלו נשבעין ונוטלין כו': מאי שנא שכיר דתקיננו ליה רבנן דמשתבע ושקיל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הלכות הני הלכתא נינהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרון ליה פועלין אדרבה שכיר ניחא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע כי היכי דליגריה בעל הבית בעה"ב על כורחיה אגר שכיר נמי על כורחיה מיתגר אלא בעה"ב טרוד בפועליו הוא וליתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעה"ב וליתב ליה בעדים טריחא ליה מילתא וליתב ליה מעיקרא

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

שניהן רוצין בהקפה אי הכי אפילו קצץ נמי אלמה תניא אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה קציצה ודאי מידכר דכיר ליה אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אלמה תניא עבר זמנו ולא נתן לו הרי זה אינו נשבע ונוטל חזקה אין בעל הבית עובר בבל תלין והאמרת בעל הבית טרוד בפועליו הוא הני מילי מקמי דלימטי זמן חיובא הוא כי מטי זמן חיובא רמי אנפשיה ומידכר:

רש"י על הגמרא

מעיקרא – ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא שם שבויה: שניהם רואים בהקפה זעה"ב פעמים שאין מלויות לו מעות שחרית ופועל שלא יוליא המעות עד הלילה לפרנסתו: אי הכי – דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה: אפילו קצץ נמי – אפילו נחלקו על הקציצה ליהמנוה לשכיר בשבועה: המוליא מחבירו – היינו אומן: עליו הראיה – כריך להביא עדים ולא יהא נאמן בשבועה: אי הכי – דבעה"ב טרוד ושמא שכח אפי' תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש דב"מ דפרק המקבל (דף קו) שכיר יום גובה כל הלילה שכיר לילה גובה כל היום ליסבע נמי שכיר ולשקול:

ולקח זעליו – רישא דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח זעליו את השבועה ולא יקלם הנחזע שוב כלום: הני הלכתא נינהו – בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הם: ומשום כדי חייו כו' – בתמיה: כי היכי דליחגרו ליה פועלים – שאם יסבע הוא ויפסידו פועלים לא ימלא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו: כי היכי דליגריה בעל הבית – שלא יחשדוהו בתובע שכרו אחר שקבלו: זעה"ב על כרחיה אגר – פועלים כשהוא כריך להם: שכיר נמי על כרחיה מיחגר – שהוא כריך למזונות: טרוד בפועליו הוא – שנתן שכר לכמה פועלים וכסבור שנתן לזה: וליתוב ליה זעדים – יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא זעדים ולא יבא לידי שבועה: וליתוב ליה

זוהר – אמור דף צח' ע"ב

רבי אבא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון, אמר ליה, הא זמנין סגיאיין שאילנא על האי שופר, מאי קא מיירי, ועד באן לא אתיישבנא ביה. אמר ליה, ודאי האי הוא ברירא דמלה, דישראל בעיין ביומא דדינא (נ"א דא), שופר, ולא קרו. בגין דקרוהא אתיידע באן אתר איהו, ולא תדבקא דינא לא בעינא. אבל הא תנינו, במלין ובעובדא, בעינן לאחזאה ולא תערא מלין סתימין: תא חזי, בד ההוא שופר עלאה, דנהירו דכלא ביה, אסתלק ולא נהיר לבנין, בדין דינא אתער, ובכסוון אתתקנו לבי דינא, ודא שופר, אילו דיצחק אקרי, תוקפיה (דף צ"ט ע"ב) דיצחק, תושבתתיה דאבהו, בד אסתלק ההוא שופר גדול, דלא ינקא לבנין, בדין יצחק אתתקו, ואתתקו לדינא בעלמא:

חק לישראל – פרשת נצבים יום ד'

וכד אתער האי שופר וכד בני נשא תייבין מחטאיהון, בעיין לנגדא קול שופר מתתא, וההוא קלא סליק לעילא, כדון אתער שופרא אחרא עלאה, ואתער רחמי, ואסתלק דינא. ובעינן לאחזאה עובדא בשופר, לאתערא שופרא אחרא, ולאפקא בהאי שופר לתתא, אינון קלי, לאחזאה דכל אינון קלין דלעילא, דכלילן בלהו בההוא שופר עלאה, יתערוו לנפקא: ובהני קלין דלתתא, יהבין ישראל חילא (לרחמי מתתא ואתער שופר גדול) לעילא, ועל דא בעינן לזמנא שופר ביומא דא, ולסדרא קלין, לכוננא ביה בגין לאתערא שופר אחרא, דביה כלילן קלי לעילא. (ולסדרא קלין בשופר):

סדרא קדמאה, קלא נפיק, ומתעטר לעילא, סליק דקיעיו, ואתפקע בין טורי רמאי, ומטי לגביה דאברהם, ושריא ברישיה, ואתעטר, ואתער הוא, ואתקן לכורסייא. ובספרא דאגדתא תנינן, בשעתא דההוא קלא קדמאה סליק, אתער ואתעטר אברהם, ואתקן לכורסייא, פקדין עליה אבא. (ס"א אבא ואמא) אבא:

אדחכי, סדרא תליתאה, קלא נפיק, וסליק, ואתעטר ברישיה דיעקב, ונגיד ליה לתתא לההוא אתר דאינון גבוראן שרייו, וקאים לקבלייהו, אברהם מיהאי סדרא, ויעקב מיהאי סדרא, ואינון באמצעייתא. כדון אתפפין בלהו, ומשתכחין (ס"א ומשתככי) באתרייהו. והני בלהו סדרא אחרא תנינא:

הלכה – הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה'

(טו) שנים שאכלו כאחד כל אחד ואחד מברך לעצמו ואם היה אחד מהן יודע ואחד אינו יודע זה שיודע מברך בקול רם והשני עונה אמן אחר כל ברכה וברכה ויוצא ידי חובתו ובן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויוצאין ידי חובתן אבל אמרו חכמים תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו:

(טז) במה דברים אמורים שיצאו ידי חובתן בזמן שאכלו ולא שבעו שהן חייבים לברך מדברי סופרים ולפיכך מוציאין אותן קטן או עבד או אשה מידי חובתן אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בברכת המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאין אותן שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאין אותן מידי חובתן אלא החייב באותו דבר מן התורה כמותו:

(יז) הנכנס אצל אחרים ומצאן מברכין בברכת הזימון אם מצא המברך אומר נברך הוא עונה ברוך הוא ומבורך ואם מצא האוכלים עונים ברוך שאכלנו משלו הוא עונה אחריהן אמן:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.